
УДК: 371.3:378.046.4:004

Овчарук О.В., доктор пед. наук, професор

Інституту цифровізації освіти НАПН України

ПІДТРИМКА ВЧИТЕЛІВ-БІЖЕНЦІВ ТА УЧНІВ У КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПОШУК РІШЕНЬ

Після початку широкомасштабного вторгнення в Україну військ Російської Федерації у лютому 2022 р велика кількість учнів, студентів та вчителів залишили Україну та стали біженцями у країнах Європейського Союзу (ЄС). Постало питання організації освітнього процесу та визначення статусу вчителів у цьому процесі.

На жаль, питання освіти біженців та підвищення кваліфікації вчителів, які вимушено опинились за кордоном нашої держави, сьогодні не можуть бути вирішені у достатньому обсязі українською системою освіти через зрозумілі причини. Постали такі проблеми, як обмежений доступ до освітніх ресурсів, неможливість вийти на робоче місце та втрата роботи вчителями, короткий час для можливості вивчити мову країни перебування та неможливість влаштуватись за фахом, психологічні стреси та проблеми з житлом та працевлаштуванням. Всі ці питання сьогодні вчителі та батьки дітей-біженців адресують урядам країн перебування. Крім того, має місце низька обізнаність та недостатня поінформованість як вчителів, так і батьків щодо освітніх можливостей як в Україні, так і за кордоном, що обмежує їхні освітні можливості на доступ до освіти та працевлаштування.

Ситуація станом на жовтень 2022 р. у країнах ЄС щодо освіти біженців та залучення вчителів не стала кращою, адже діти змушені обирати одну з форм навчання: дистанційно в українських школах, або очно (з недостатнім знанням мов країни перебування) у країні ЄС. Більшість дітей пішли у школи в країнах перебування і втратили повноцінні можливості щодо навчання у рідній країні. Адже виконувати завдання дистанційно після відвідування очних занять є додатковим навантаженням і психологічним тиском для дитини та вчителя, який ці завдання має організувати. Позаосвітніми послугами залишається значна кількість дітей та вчителів.

Уряди країн ЄС сьогодні опікуються питаннями організації дистанційного навчання, вивченням потреб біженців та пошуком рішень. Дискусії, що тривають між представниками міністерств освіти країн ЄС,

спрямовані на те, як знайти вчителів для учнів та студентів-біженців. Цими питаннями займається створена у квітні 2022 р. Освітня солідарна група ЄС для України – «Робоча група Школи». Міністерство освіти і науки України публікує щотижневий огляд поточного стану та функціонування освіти і науки в Україні в умовах воєнного стану [2].

Відбувається виявлення та працевлаштування українських учителів серед біженців, які прибувають до країн-членів ЄС. Цей підхід було рекомендовано використовувати Європейською Комісією. Наприклад, країни перевіряють документи про освіту безпосередньо в українських органах влади в офіційних базах даних, таких як <https://info.edbo.gov.ua/>, що спрощує працевлаштування вчителів.

Також серед способів ідентифікації вчителів серед прибулих біженців є самодекларування, наприклад, за допомогою Червоного Хреста (як це відбувається у Хорватії). Держави-члени ЄС усунули адміністративні бар'єри для вступу в професію та визнання попередньої кваліфікації. Наприклад, Литва відмовилася від вимоги щодо знання вчителями мови приймаючої країни на перехідний період; у Саксонії (Німеччина) вчителів, які пройшли первинне пріоритетне оцінювання, приймають на роботу на випробувальний термін, доки не проходить перевірка працевлаштування; у Румунії біженці, які називають себе вчителями, можуть бути найняті за короткостроковими контрактами з можливістю поновлення. У Польщі вчителі можуть влаштуватись асистентами вчителя у школи, де є діти-біженці. В Іспанії, наприклад, майбутні вчителі працевлаштовуються в школах на неповний робочий день як асистенти з вивчення мови, поки вони отримують кваліфікацію. Однак, все ще існує нестача вчителів у приймаючих країнах. Щоб компенсувати наявну нестачу вчителів країни ЄС активізують свої зусилля, звертаючись до вчителів-пенсіонерів або відмовляються від обов'язкового стажування для студентів-вчителів, де можна продемонструвати мінімальну кількість годин навчання.

Не дивлячись на значні зусилля країн ЄС створити освітні можливості для вчителів та учнів з України, питання отримання саме української освіти та збереження освітньої системи є стратегічним для Української держави. А тому важливим і поки єдиним рішенням для біженців, що перебувають у країнах ЄС, є дистанційна українська освіта. Міністерство освіти і науки України підтримує створення онлайн-ресурсів та оприлюднює онлайн-ресурси для освітян та учнів.

Основною платформою дистанційного навчання в Україні є Всеукраїнська школа онлайн, яка включає уроки з усіх предметів для учнів 5 – 11 класів. У регіонах, де відсутній доступ до інтернету, учні зможуть дивитися уроки по українському телебаченню. Для спрощення координації як онлайн, так і телевізійні уроки об'єднані в інтерактивний Всеукраїнський онлайн-розклад, що містить матеріали для учнів 1–11 класів. Дистанційне навчання також рекомендовано дітям з особливими освітніми потребами. У цьому випадку вчителі та батьки можуть реалізувати персоналізовану навчальну програму, використовуючи свої канали зв'язку. Викладачам закладів професійно-технічної освіти рекомендовано проводити теоретичну частину уроків онлайн, а практичну – відкласти до завершення воєнного стану [1].

Окрім Всеукраїнської школи онлайн, в Україні діють, наприклад, такі освітні онлайн-ресурси: дитячий онлайн-садок НУМО з відеозаняттями для дітей віком від 3 до 6 років – створено за підтримки ЮНІСЕФ разом із Міністерством освіти і науки України; електронні версії підручників в електронній бібліотеці Інституту модернізації змісту освіти (ІМЗО); перелік шкіл і організацій, які можуть допомогти дітям і сім'ям, та працювати онлайн, складений Міністерством освіти і науки.

Отже, питання підтримки вчителів та учнів-біженців є важливим для збереження української системи освіти; вирішення цих питань потребує спільних зусиль освітянської громади та держав, що приймають біженців, а також активного залучення вчителів та батьків учнів і студентів. Тому розгортання відповідних ініціатив та програм як в Україні, так і в країнах ЄС має сприяти їх поступовому вирішенню. Вчителі сьогодні мають можливість ознайомитись з рекомендаціями МОН України щодо організації освітнього процесу за умов воєнного стану [2]. Серед корисних ресурсів для вчителів та учнів-біженців є, наприклад, проєкт українського телебачення «Навчання без меж» [3], який можна використати для організації навчання учнів.

Варто також зазначити, що серед важливих та перспективних питань для науковців стоять питання дослідження методик та технологій організації освіти для біженців та їх психологічної підтримки, розроблення можливостей онлайн-навчання в умовах військового стану. Тому проведення онлайн-опитувань, досліджень громадської думки вчителів та батьків та стану освітніх послуг для українських біженців має відбуватись вже сьогодні, і це дасть змогу визначити потреби та

спрямувати зусилля на конкретні сфери освітніх послуг для українців, що потребують нагального вирішення.

Використані джерела

1. School Education Gateway. Online educational resources in Ukrainian: schooling in Ukraine under adverse conditions. URL : <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/latest/news/eu-finds-teachers-for-refugees.htm>

2. Навчання без меж. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/navchannya-bez-mezh-na-ukrayinskomu-telebachenni-startuye-osvitnij-proyekt-dlya-shkolyariv-5-11-klasiv>

3. Рекомендації МОН України щодо організації освітнього процесу за умов воєнного стану. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rozpoviv-pro-organizaciyu-osvitnogo-procesu-u-zakladah-osviti>

УДК 004.087:37.013.44

Жуковська С.А., канд. пед. наук, завідувачка лабораторії,

Жуковський О.В., методист Науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти

ЕЛЕКТРОННІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ

2020 рік назавжди змінив те, як створювались та використовувались цифрові технології в освіті. А 2022 рік навчив педагогів працювати в екстремальних умовах. Сучасні гаджети стали вкрай необхідними та набули особливого значення. У цьому році у державі розгорнулась величезна програма навчання з дому, а без якісного електронного освітнього контенту це ускладнює освітню діяльність.

Нові виклики суспільства потребують сучасного підходу до освітнього процесу, нових технологій та засобів навчання. І ми вбачаємо тільки один вихід – цифрова освіта.

Термін «цифрова освіта» похідний від терміну «цифрова економіка», який був введений математиком та програмістом зі США Ніколасом Негропonte в 1995 році і прийнятий у світовому співтоваристві для